

basic education

Department:
Basic Education
REPUBLIC OF SOUTH AFRICA

NATIONAL SENIOR CERTIFICATE

KREITI YA 12

SEPEDI LELEMETLALELETŠO LA BOBEDI (SAL)

LEPHEPHE LA PELE (P1)

FEBREWARE/MATŠHE 2011

MEMORANTAMO

LIMPOPO

MEPUTSO: 120

Palomoka ya matlakala a memorantamo ke 7.

KAROLO YA A: TEKATLHALOGANYO**POTŠIŠO 1**

- 1.1 1.1.1 Batšofadi le bommagomaseana (2)
- 1.1.2 • Ka go aba ditirelo tše bjalo ka peakanyetšo ya tša matlotlo.
• Tlhamo ya dipholisi tša matlotlo (1)
- 1.1.3 O ba beetšego tafoleng – o ba fago sona
Go se phele ka godimo ga maemo a gago – go se reke dilo tše di fetago mogolo wa gago. (4)
- 1.1.4 Balekwa ba tla tšweletša mabaka a maleba. Mohlala
Ee, batho ba tshephile tšhelete ye go iphediša.
Aowa, baamogedi ba a e senya ka go reka mabjalwa le go loga meriri. (2)
- 1.1.5 Ke kgopolo ka gobane ga se batho ka moka bao ba letetšego ditekanyetšo tše. (2)
- 1.1.6 Balekwa ba tla tšweletša dintlha tša go fapana. Mohlala:
• Nako ya dithuto e a senyega.
• Kgonagalo ya go fetelwa ke twatši ya HIV/Aids. (2)
- 1.1.7 Balekwa ba tla tšweletša mabaka a go fapana. Mohlala:
• Batho ba phela ka dikoloto tše ba ka se kgonego go di lefela.
• Batho ba reka dilo tše ba sa di fihlelelego. (2)
- 1.2 1.2.1 Mašemong/dipolaseng (1)
- 1.2.2 Go šoma diiri tše ntši ka letšatši
Go se dule lefelong la go hlweka
Go se hwetše tša kalafo (Efa tše pedi) (4)
- 1.2.3 Balekwa ba tla tšweletša mabaka a go fapana. Mohlala:
O bohlokwa ka gore o re tlišetša dijo.
Ga o bohlokwa, ke wa maemo a fase. (2)
- 1.2.4 Kgoro ya Mešomo e ka romela balekodi go lebelela mabaka ao bašomi ba šomago ka tlase ga wona gomme ba tšee magato fao go kgonegago. (2)
- 1.2.5 Malwetši le kgatelelo ya monagano. (2)
- 1.2.6 Ke tla thoma ka go bopa lekgotlakemedi la bašomi ra iša dillo go mongmošomo. (2)
- 1.2.7 Balekwa ba tla tšweletša mabaka a go fapana. Mohlala:
Ba a nyamiša ka gore ga ba hlomphe ditokelo tša batho. (2)

PALOMOKA YA KAROLO YA A: 30

KAROLO YA B: KAKARETŠO

POTŠIŠO 2

Kakaretšo ya dikgopolo tša mmušo o mofsa mabapi le HIV/Aids mo temaneng ka mantšu ao e ka bago 50 – 60.

- Mmušo o dumela gore diARV di ka okobatša HIV/Aids.
- Mmušo o re batho ba se tshephe fela dikonofolo le dipeterote.
- Mmušo o hlomile lenaneo la mengwaga ye mehlano go lwantšhana le Aids.
- Mmušo o kgothaletša batho ba go phela ka twatši go phela ka merogo.
- Mmušo o re batho ba itšhidolle ba phele bophelo bja go hlweka.
- Mmušo o hlohleletša batho go tsenela thobalano ye e bolokegilego ka go šomiša dikhontomo.
- Mmušo o thekga batho ka go hloma mekgahlothekego yeo e hlomilwego metseng le ditoropong tša go fapana.

(Dintlha tša maleba di amogelwe)

- Molekwa a ngwale ka motho wa boraro.
- Molekwa a ngwale palo ya mantšu ao a nyakegago.

PALOMOKA YA KAROLO YA B: 10

KAROLO YA C: THUTAPOLELO LE TŠHOMIŠOPOLELO

POTŠIŠO 3

- 3.1 'Thopa R20 000' (1)
- 3.2 Batho bao ba ratago go:
• tsena sekolo
• phela bophelo bja segoši (1)
- 3.3 Go goga šedi ya batho ka ge a bogega. (2)
- 3.4 Na o nyaka go šoma segoši le go phela bophelo bja matsaka?
E šoma go hlohleletša kgahlego go babadi. (2)
- 3.5 Go laetša gore sekolo se se ingwadišitše le ba Kgoro ya Thuto ya Godimo le atrese ya sekolo. (Efa e tee). (2)
- 3.6 Baithuti ba tla tšweletša dintlha tša go fapana. Mohlala:
• Aowa, ke batho ba bantši bao ba tsenego sekolo eupša ba sa hwetše mošomo.
• Ee, ge o tsene sekolo dilo ka moka di a go atla go phala yo a sego a se tsena. (2)

[10]

POTŠIŠO 4

- 4.1 Ge ke etšwa kgolegong **ke** rata go latišiša mohlala wa meloko ya **gešo**. (2)
- 4.2 Yona (2)
- 4.3 Ratile (2)
- 4.4 Latišiša. (1)
- 4.5 Sediri – ke
Tiro – go tseba
Sedirwa - meloko (3)

[10]

POTŠIŠO 5

- 5.1 5.1.1 Leina (1)
- 5.1.2 Galase (1)
- 5.2 Kgonthe. (2)
- 5.3 Se hlokomele ge o reka. (2)

- 5.4 La go kgopela.
Go dirišitšwe 'hle' (2)
- 5.5 Modirišogore (2)
- 5.6 Hlogo = di-
Modu = -eta-
Moselana = - ng (3)
- 5.7 Dieta **tše** ba mphilego ke tša nnete, mola **tšela** ke bošeditšego e le tša bofora. (2)
[15]

POTŠIŠO 6

- 6.1 6.1.1 Bogobe bjo bošweu bo ratwa ke Mafrika-Borwa. (2)
- 6.1.2 Ke rata reisi go feta bogobe ebile ke nwa dipilisi tša go tlaleletša phepo. (2)
- 6.1.3 Ke nwele matute a dienywa. (2)
- 6.1.4 Ke tla reka merogo mmarakeng. (2)
- 6.1.5 Hloya. (2)
- 6.2 6.2.1 Ngaka – Ngk. (1)
- 6.2.2 Kapa Bohlabela - KB (1)
- 6.2.3 (a) Mathomong
(b) Kapa Bohlabela
(c) Gabotse (3)
- 6.2.4 Na o belegwe Profenseng efe? (2)
- 6.2.5 dula (1)
- 6.2.6 Matala (2)
- 6.3 Bana ba **bantši** ba golela kgolegong ka ge bommagobona ba swerwe. **Babereki** ba kgolego ya **Kroonstad** ba leka ka **maatla** go dira gore bana bao ba hlokomelwe. Potšišo ke gore bana ba ge ba etšwa kgolegong ba tla phela bjang? (5)
[25]

PALOMOKA YA KAROLO YA C: 60

KAROLO YA D: DINGWALO**POTŠIŠO 7: DIKANEGELOKOPANA**

Araba potšišo e TEE, 7.1 goba 7.2

KE BOPHELO – SJ Chokoe**7.1 KA SWELE KA KGANG**

- 7.1.1 Wa go raloka ka basetsana/Wa go ratana le basetsana a sa ba nyale. (2)
- 7.1.2 Balekwa ba tla tšweletša maikutlo a go fapana.
Mohlala:
Ga bo thabiše ka ge a sa phethe ditshephišo tša gagwe (2)
- 7.1.3 Gore re kwe ditaba ka baanegwa/Poledišano e utolla dimelo tša baanegwa. (2)
- 7.1.4 (a) Rotha dinala – Go tšwafa.
(b) Sasametša – Go ba roma.
(c) Komanamadula a bapile – Go dula ba lokile/ikemišeditše/letile. (6)
- 7.1.5 Ke ya sebjalebjae. Motho o nyala yo a mo ratago. (3)
- 7.1.6 Ba nyalane. (2)
- 7.1.7 Balekwa ba tla tšweletša dikarabo tša go fapana.
Mohlala:
Go bohlokwa go se itshwenye ka ditaba tša batho.
Gantši dilo ga di be ka mo batho ba di bonago ka gona. (3)

[20]**GOBA****7.2 LE A WELA**

- 7.2.1 Ke a dumela.
Ditiragalo tša setsopolwa bontši di bolela ka yena./Go bolelwa ka yena go tloga mathomong go fihla mafelelong. (3)
- 7.2.2 (a) Dira setopo sela mokete – Tša iphsina ka go se ja.
(b) Nkgao ya ja nkgawana – Gwa ba bothata.
(c) Melomong ya batho ka moka ke – Batho ka moka ba be ba bolela ka tiragalo yeo. (6)
- 7.2.3 Balekwa ba tla tšweletša dikarabo tša go fapana.
Mohlala:
Ke ya sekgale. Ditiragalo tša mohuta wo di diregile mehleng ya kgale.
Ke ya sebjalebjae. Ditiragalo tša mohuta wo di sa diragala le mehleng yeno. (3)

- 7.2.4 Balekwa ba tla tšweletša dikarabo tša go fapana.
Mohlala:
Ee. Naga e hlomotšwe mootlwa.
Aowa. Nkabe Leawela a se ke a hwa, a lahle mekgwa ya gagwe ye mebe. (2)
- 7.2.5 Mmadi a ka nyaka go tseba gore setopo sa ngaka Leawela se feletše kae. (2)
- 7.2.6 Wa go tšhoša. Ka tsela yeo Mokgalabje Leawela a hlokofetšego ka gona go a šiiša. (2)
- 7.2.7 Ya bošula bjo ngaka Leawela a bego a bo dira yo mongwe le yo mongwe wa go mo kgopiša. (2)
- [20]**

PALOMOKA YA KAROLO YA D: 20
PALOMOKA YA TLHAHLOBO: 120